

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' ראה תשפ"ו

בית יעקב

נתינת הצדקה בשמחה ובעין יפה

איש כמתנת ידו כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך
(טז ז).

אפשר לרמז כפי מה שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ג ט"ז) תן לו משלו שאתה ושילך שלו, וכן בדוד הוא אומר (דבה"א כט יד) 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'. והינו, שבא משה רבנו עליו השלום כאן להזהיר לישראל, ואמר להם, אל ירע בעיניכם במתנות עניים, שהרי הקדוש ברוך הוא הוא שנותן לכם מה לתן, והוא שצוה לכם לתן לעניים, נמצא משלו אתם נותנים, אם כן למה ירע בעיניכם. וזהו שאמר איש כמתנת ידו, וזו המתנה שאתה נותן אל ירע בעיניך, שהרי לא נתת משלך כלום רק מברכת ה' אלקיך אשר נתן לך. אי נמי בא לרמז דצריך לתן בעין יפה כמו שנותן לך הקדוש ברוך הוא בעין יפה, וזהו שאמר איש כמתנת ידו, ובלבד שתהיה כברכת ה' אלקיך, דהינו, כמו שהוא נתן לך כך אתה צריך לתן בעין יפה: (פיתוחי חותם)

הטמאה, להוסיף בה 'גדודים', במקום שתעשו זאת לסטרא דקדושה. ולא תשימו קרחה בין עיניכם - הדרך הרעה המביאה לידי פגם בקדושה ונתינת כח לטמאה, היא על ידי הסרת מסוה הבושה ואי שמירת העינים, וחוסר המחשבה ביראת ה' יתברך לנגד העינים, ועל כך מזהיר הכתוב שלא יעשו כן, כי בכך נותנים הם כח 'למות' - הוא סמא"ל, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג רעה) על פסוק (והלחן וי) 'על פי שנים עדים יומת המת'.

הנזהר ביראת ה' נחשב כמי שמסוה קדושה על פניו

ומה שנאמרה האזהרה דוקא בלשון הזו, 'ולא תשימו קרחה', מתבאר על פי האמור למעלה, שכל השם את יראת ה' לנגד עיניו, נחשב כמי שמסוה נתון על פניו, ופרוש הוא כנגד עיניו כדי לעצם אותן מראות ברע, ולא להביט בשום דבר, וזולתי במי ששם את המסוה על פניו, הוא הבוהא יתברך, שבידאיתו מתכסה האדם מלראות את החטא. מטעם זה, כאשר התפללו הצדיקים על הצלחתם ביראת ה', בקשו בלשון הזו: 'יהי רצון שיהיה מסוה הבושה על פנינו. נמצא, כי מי שאינו שומר על עיניו, ומוסר עצמו לשלטון הרע של הסטרא אחרא, מסיר בזה את המסוה וקורע אותו מעל פניו, ועל ידי זה נעשית 'קרחה' באותו מסוה. ועל כך מזהיר הכתוב ואומר שלא לעשות כן, ולא לשים קרחה בין העינים, אלא לחזק את מסוה הבושה והקדושה. כי כאמור, 'עין' בגימטריא 'סמא"ל', ובהסרה זו נתנת יד לשלטון של 'סמא"ל'.

עיקר הקדושה תלויה בשמירת העינים

ומסים הכתוב ואומר, 'כי עם קדוש אתה לה' אלהיך', ועקר הקדושה תלויה בשמירת העינים, ובזכירת ה' הנתונה גם היא לנגד עיני האדם, אשר רק בזה נכרת קדשת האדם ומציאותו ה' לנגדו, לכן יש להזהר בזה ולשמר את הנפש מאד.

יראת יעקב

מעלת ישראל - שכל כוחות הבריאה תלויים בהם

אדם, ועד כמה הוא נותן לנגד עיניו ולבו תמיד את מציאות ה' יתברך והשגחתו בעולמו. כי אם זוכר האדם שבכל עת משגיח רבונו של עולם בכל מעשיו, וכל פרטיו ידועים לפניו יתברך, בודאי יירא ייחת מהדר גאון עזו, כי יבוש ויכלם ממנו, ולא יסור מאחרי יתברך. ועל כך אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים טז ח), 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוני'.

המסיר את מסוה הבושה נמסר לסטרא אחרא אולם, אם מסיר האדם את מסוה הבושה מעל פניו, ואינו חושב על השגחת הבורא יתברך עליו, מיד הוא נמסר ביד הסטרא אחרא, ושוקע בכל המדות הרעות והמגנות העלולות להכשיל בהן בני אדם.

חובת שמירת העינים ותועלתה בשמירה מן הרע דבר זה נרמז בתבת 'עין', שחשבונה בגימטריא עם הכולל עולה כחשבון 'סמא"ל' (131). כי אם שומר האדם את עיניו מראות ברע, ושם את יראת ה' אל מול עיניו, לא יוכל 'סמא"ל' לשלט עליו, אלא אדרבה, תהיה השליטה מסורה בידו. אך אם חלילה פקח את עיניו לראות רע, הרי הוא נותן בזה שלטון לסמא"ל חלילה, שחשבונה עולה 'עין', וממילא הוא עושה בו כרצונו רחמנא לצלן.

כח ישראל לתת כח לאביהם שבשמים

על כך מזהיר משה רבנו עליו השלום את בני ישראל, ואומר להם: 'בנים אתם לה' אלהיכם'. הפונה בזה, כי כמו ש'ברא כרעא דאבוה' - הבן הוא ממשיכו וכחו של אביו, כך גם בני ישראל מסגלים לתת כח באביהם שבשמים, ולסייע במלחמת הקדושה כנגד הטמאה, וכמו שאמר נעים זמירות ישראל עליו השלום (תהלים סח לה) 'תנו עז לאלהים'. מכיון ש'עין', חובת בני ישראל להשמר על נפשם שלא לגטות מדרך הישר, וחלילה להם מלתת כח לסטרא אחרא, במקום לקים את תפקידם ולהגדיל כח הקדושה.

אזהרת ישראל שלא יתנו כח לטומאה

על כך באה האזהרה החמורה 'לא תתגדד' - אל תוסיפו חילים לכחות

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למות. כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה (יד א-ב).

חובת ישראל להוסיף כח בפמליא של מעלה חובת בני ישראל להוסיף כח בפמליא של מעלה בעבודתם את הבורא יתברך, לשוב בתשובה אל הקדוש ברוך הוא ולתקן כל מה שקלקלו. כאשר יעשו זאת ישראל בשלמות ויקימו את המשל עליהם, יועיל הדבר בכפלים, כי יהיה בזה עז וגבורה לישראל, וגם עז לאלהים, הוד והדר לאדם העושה כן, והוד והדר לפניו יתברך. רבנו זיע"א כותב (פיתוחי חותם, ראה), כי נתן לפרש את דברי הפסוק בדרך רמז, על נתינת עז לאלהים והגברת כח הקדושה במעשים טובים ובלימוד התורה. כי הנה, הקדוש ברוך הוא בחר לו את עמו ישראל, להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לו. ועקר מעלתם נעוצה בכך שכל כחות השמים והארץ תלויים במעשיהם, וממתינים למוצא פיהם. כי כאשר יתחזקו ישראל בלימוד התורה וקיום המצוות, יגבירו חילים לעבודת הקדש, להגדיל ולהאדיר את מחנה השכינה.

במעשים טובים נבראים מלאכים טובים, וכן להיפך חלילה

כי על ידי חבילות חבילות של תורה ומעשים טובים נבראים לאדם צבא מלאכים, וכאמור התנא (אבות פ"ד ט"א) 'העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד', וזהו מלאך טוב שנגבר מן המצוה (וזהר חדש רות טו). נמצא כי ברובי מצוות יתרבו חילות מלאכים לסייע האדם, עד אשר יעמד צבא מלאכים שלם לזכותו. אמנם, כך הדבר גם להפך חלילה. כי כאשר עושים בני ישראל מעשים אשר לא יעשו, נבראים מזה מלאכים רעים, וגובר כח הסטרא אחרא.

יראה תמיד את ה' כנגדו ובוה יתבייש לחטוא הדבר העקרי שבו תלויה השאלה, האם יברא האדם במעשיו מלאכים טובים או רעים, הוא מדת יראת ה' שיש בקרבו של

באור יעקב

"ויבאו בתוך הים"

לבלתי יהיו לסכן את נפשם ולהכנס בגופם אל המים הסוערים. אך הרב הורה לשמש שלא ישעה לצעקותיהם ושלל יענה להם מאומה, אלא ימשיך בהליכתו בתוך המים. השמש שמע לדברי הרב, וכעבור זמן מה נוכח לראות כי הם בעברו השני של הנהר, לאחר שחצו אותו בהליכה כמימים ימימה.

הגויים שראו את המחזה שפשו עינים בתמהון. "איש אלקים קדוש הוא", שחו זה לזה בהשתוממות. ואלו הגויים שעמדו בעבר הנהר אליו הגיע רבנו, לא הניחו לו להמשיך בדרך אלא נשאוהו על כפיים בכבוד מלכים.

אדהכי והכי צוה רבנו לשמש לשוב שנית לעברו השני של הנהר ולהביא עמו את החמור, שנותר לבדו עם חפציהם מעבר הנהר. ושוב עשה השמש את אותה הדרך, כשהוא חוצה את הנהר הסוער ללא פחד ומורא, מגיע לעברו השני, נוטל עמו את החמור, וכשהוא רכוב על גבי החמור נכנס הוא לתוך המים השועפים, וכעבר זמן מה עולה בעברו השני של הנהר, משל והיו מימיו רדודים וזוחלים.

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו, ואפלו חפציו ובהמתו של הצדיק יכולים היו לעבר את הנהר הסוער, מה שלא הצליחו כל הגויים שעמדו סביבות הנהר, ושנאלצו לחכות עד לאחר השבת, אז שזכה סערת הנהר ושוב היו יכולים כלם לחצותו.

היה זה באחד מימי ששי, ערב שבת קדש, הרב - רבנו האביר יעקב זיע"א, ושמשו רבי אברהם עשו את דרכם לעבר אחד מהכפרים בו התגוררו יהודים, ובו התכוננו לעשות את השבת הקרובה. בדרך צריכים היו לחצות נהר. בהגיעם לשפת הנהר, ראו המון רב מתגודדים סביבות הנהר, ומביט ביאוש על מימיו השועפים והקוצפים, כשרבים מהם חפצים היו לחצות את הנהר לעברו השני, אך לא היו יכולים לעשות זאת מחמת התגברות המים.

הביט הרב אל הנהר העולה על גדותיו, ועל מימיו השועפים בסער ובקצף, והבין כי בדרך הטבע לא יוכל להגיע למחוז חפצו לפני כניסת השבת. קרא אפוא הרב לרבי אברהם שמשו ואמר לו: "רבי אברהם, הרכיבני נא על כתפך". תמה השמש ושאל את הרב: "לשם מה זקוק הרב שארכיבנו על כתפי?". השיב לו הרב: "כדי שנוכל לעבר את הנהר". נבהל השמש לשמע הדברים ואמר לרב כששנינו נוקשות בפחד ובמורא: "איך נעבר נהר שמימיו שועפים ונסכן את חיינו?" אך הרב נענה לו ברגע ובשלוח: "אל תירא ואל תחת". השמש שהכיר זה מכבר את כחו וגדלתו של רבנו וידע את מופתיו אשר הכביר בהם, לא הרהר אחר דבריו, ובלי להשתהות יתר על המדה, נטל את הרב הושיבו על כתפיו והחל חוצה את הנהר.

כל הגויים שעמדו סביבות הנהר החלו זועקים לעברם בקול גדול,

קדושת יעקב

יראה תמיד את ה' כנגדו ובוה יתבייש לחטוא ויגביר חילות הקדושה

ועזרו גם אתם כן, וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (שם סח לה) 'תנו עז לאלהים'. וכיון שכך הוא, השכרו מאד לנפשותיכם שלא תתעו מדרך השכל ותעשו בהפך ותתנו כח לסטרא אחרא, והחילות (שהיו) [שהיה] לכם לעשות בסטרא דקדשה תעשו אותם בסטרא אחרא. וזהו לא תתגדדו, דהיינו, לא תעשו גדודים שהם חילות לסטרא אחרא. ולא תשימו קרחה בין עיניכם, כלומר, דמי [ש]גורם לזה הוא אם תסירו מסוה הבושה מבין עיניכם ולא תחשבו ה', דבזה אתם נותנים שליטה לסטרא"ל. ומה שאמר בלשון הזה ולא תשימו קרחה, משום דהמשים יראת ה' בין עיניו הרי הוא חושב כאלו מסוה פרוש על עיניו שלא יביט בשום דבר זולתי בבעל המסוה, ולזה חכמים זכרונם לברכה משתמשים בלשון הזה ואומרים, יהי רצון שיהיה מסוה הבושה על פניו. ומי שאינו שומר עיניו, הרי עשה קריעה למסוה ונשאר קרוח ממנו.

וזהו לא תשימו קרחה, דהיינו לא תעשו קריעה למה שבין עיניכם, שהוא מסוה הבושה. וכל זה למת, דהיינו בשביל מת, שהוא סמא"ל הנקרא 'מת', כמו שכתוב בזהר הקדוש (ח"ג רעה). על פסוק 'על פי שנים עדים יומת המת' (להלן יו טו). משום ד'עין' גימטריא סמא"ל, וכשאתה מסיר מסוה הבושה נתת יד לסמא"ל לשלט עליך, וזהו למת, כלומר בשביל מת שהוא סמא"ל השולט עליך. משום שעם קדוש אתה לה' אלהיך, והקדשה עקרה תלויה בעיניך, שאם אתה חושב תמיד ה' בין עיניך בזה נכרת קדשתו בך, ואם לאו, לאו. לכן הזהר מאד ושומר נפשוך מאד: (פיתוחי חותם)

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה (יד א-ב)

אפשר לרמוז, דהנה עם בני ישראל בחרם ה' להיות לו לעם קדוש, ועל ידי תורה ומעשים טובים שיהיו עושים מגבירים ועושים חילים של קדשה להגדיל ולהאדיר מחנה שכינה, שעל ידי עסק התורה שעוסק בה לשימה ועל ידי מצות ומעשים טובים שיעשה לשם שמים נבראים מלאכים טובים כידוע. וכן חס ושלום בהפך, כשעושים מעשים אשר לא יעשו נבראים מלאכים רעים ונעשים חילות הסטרא אחרא. והגורם לזה או לזה הוא, אם תמיד האדם משים ה' נגד עיניו ויודע בברור שהוא משגיח בו בכל פרטיו ומתירא ממנו, בזה בודאי יבוש ויכלם ולא יסור מאחרי ה', וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים טו ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוני'. ואם מסיר מסוה הבושה מעל פניו ואינו חושב בהשגחתו יתברך שהוא משגיח בו, בזה נמסר ביד הסטרא אחרא ונשקע בכל מדות רעות. והנה 'עין' עם הפולל גימטריא סמא"ל, לרמוז דאם האדם שומר עיניו מראות ברע, הרי הוא משים ה' נגד עיניו ובוה לא יש לסמא"ל שליטה עליו, ואם עיניו פקח לראות ברע, הרי נתן שליטה לסמא"ל שהוא גימטריא 'עין', ונמסר בידו ועושה בו כרצונו:

הרמוז בפסוקים

וזהו שאמר בנים אתם לה' אלהיכם, מזהיר משה רבנו עליו השלום לישראל ואומר, דעו כי אתם בנים לה', וכמו שהבן נותן כח באב